

United Nations Office of Counter-Terrorism. (2022). *Tashkent high-level international conference: Regional cooperation among Central Asian states within the framework of the Joint Plan of Action*. https://www.un.org/counterterrorism/sites/www.un.org.counterterrorism/files/tashkent_2022_conference_report_fin.pdf

United Nations Security Council. (2024). *Thirty-fourth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team (S/2024/499)*. <https://docs.un.org/S/2024/499>

Vergani, M., Iqbal, M., Ilbahar, E., & Barton, G. (2020). The three Ps of radicalization: Push, pull and personal. A systematic scoping review of the scientific evidence about radicalization into violent extremism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 43(10), 854-854. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2018.1505686>

Winter, C., Neumann, P. R., Meleagrou-Hitchens, A., Ranstorp, M., Vidino, L., & Furst, J. (2020). Online extremism: Research trends in internet activism, radicalization, and counter-strategies. *International Journal of Conflict and Violence*, 14(2), 1-20. <https://www.ijcv.org/index.php/ijcv/article/view/3809>

Wolfowicz, M., Litmanovitz, Y., Weisburd, D., & Hasisi, B. (2021). Cognitive and behavioral radicalization: A systematic review of the putative risk and protective factors. *Campbell Systematic Reviews*, 17(3), e1174. <https://doi.org/10.1002/cl2.1174>

МРНТИ: 11.15.89

DOI: <https://doi.org/10.51889/2959-6270.2026.95.3.015>

Бактыбай А.О.^{1*}

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая

г. Алматы, Республика Казахстан

*e-mail: baktybai_a@mail.ru

РОЛЬ МЕДИА В АНТИКОРРУПЦИОННОЙ ПОЛИТИКЕ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНА

Аннотация

Результативность антикоррупционной политики зависит не только от правовых запретов и уголовного преследования, но и от того, какая информация достигает граждан и превращается ли публичность в требование подотчётности. Цель исследования - определить, как казахстанские медиа фреймировали реорганизацию антикоррупционных институтов в 2025 году и в какой мере освещение активировало механизмы, связывающие публичность с общественным контролем и политической подотчётностью. Применён качественный встроенный кейс-дизайн: документальный анализ правовых актов и международных оценок объединён с исследованием 15 материалов на казахском и русском языках, опубликованных с 30 июня по 17 июля 2025 года и отобранных методом целенаправленной максимальной вариации. Материалы кодировались дедуктивно-индуктивно по жанру, доминирующему фрейму, структуре источников и четырём звеньям цепочки подотчётности: видимость, интерпретация, оспаривание и институциональный ответ. Девять публикаций представляли собой оперативные новости, преимущественно пересказывавшие официальные документы; лишь шесть обсуждали причины, риски и альтернативные оценки. В пяти материалах присутствовал негосударственный эксперт или представитель гражданского общества, однако ни одна публикация не включала голос обычных граждан или конкретный маршрут участия в общественном контроле. Следовательно, медиа эффективно обеспечили видимость институционального изменения, но слабо преобразовали публичность в завершённый цикл подотчётности. Новизна исследования состоит в анализе реального медиаконтента и его потенциальных последствий для подотчётности, тогда как предыдущие казахстанские работы измеряли главным образом самооценку аудитории. Практическая ценность заключается в предложении публичных карточек ответа государственных органов,

панелей последующего контроля и показателей коммуникации, ориентированных на институциональный результат, а не только на охват.

Ключевые слова: политическая коммуникация, антикоррупционная политика, медиафрейм, общественный контроль, политическая подотчётность, качественный контент-анализ

Ә.Ө. Бактыбай ^{1*}

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

Алматы қ., Қазақстан Республикасы

*e-mail: baktybai_a@mail.ru

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МЕДИАНЫҢ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ САЯСАТТАҒЫ РӨЛІ

Аңдатпа

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың пәрмені құқықтық тыйымдар мен қылмыстық қудалауға ғана емес, азаматтарға қандай ақпарат жететініне және сол ақпараттың есеп талап етуге қалай айналатынына тәуелді. Зерттеудің мақсаты - Қазақстан медиасының 2025 жылғы сыбайлас жемқорлыққа қарсы институттарды қайта ұйымдастыруды қалай фреймдегенін және жариялылықты қоғамдық бақылау мен саяси есептілікке жалғайтын тетіктерді қаншалықты іске қосқанын анықтау. Зерттеу кіріктірілген сапалық жағдайлық зерттеуге негізделді: құқықтық актілер мен халықаралық бағалауларға құжаттық талдау жасалып, 2025 жылғы 30 маусым-17 шілде аралығында қазақ және орыс тілдерінде шыққан 15 медиаматериал мақсатты, барынша әркелкі іріктеу арқылы зерттелді. Материалдар жанры, басым фреймі, дереккөздер құрамы және есептілік тізбегінің төрт буыны - көріну, түсіндіру, пікірталас және институционалдық жауап - бойынша дедуктивті-индуктивті тәсілмен кодталды. Нәтиже бойынша тоғыз материал жедел жаңалық үлгісінде беріліп, негізінен ресми құжатты қайта баяндаған; алты материал ғана себептерді, тәуекелдерді және балама бағаларды талқылаған. Бес материалда ресми емес сарапшы немесе азаматтық қоғам өкілі сөйлегенімен, қарапайым азамат дауысы мен қоғамдық бақылауға қатысудың нақты жолы бірде-бір материалда көрсетілмеген. Демек, медиа институционалдық өзгерісті көрінетін етуде күшті, бірақ жариялылықты аяқталған есептілік цикліне айналдыруда әлсіз. Зерттеудің жаңалығы - Қазақстандағы алдыңғы аудиториялық сауалнамалардан өзгеше, нақты медиалық өнім мен ықтимал есептілік салдарын бір талдау тізбегінде қарастыруы. Практикалық маңызы мемлекеттік органдардың медиада көтерілген мәселелерге жауап карталарын, ашық бақылау панельдерін және нәтижеге бағытталған коммуникация өлшемдерін енгізу жөніндегі ұсыныстармен айқындалады.

Түйін сөздер: саяси коммуникация, сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат, медиа фрейм, қоғамдық бақылау, саяси есептілік, сапалық мазмұндық талдау

A.O. Baktybay ^{1*}

¹Abai Kazakh National Pedagogical University,

Almaty, Republic of Kazakhstan

*e-mail: baktybai_a@mail.ru

THE ROLE OF MEDIA IN CONTEMPORARY KAZAKHSTAN'S ANTI-CORRUPTION POLICY

Abstract

The effectiveness of anti-corruption policy depends not only on legal prohibitions and criminal enforcement, but also on what information reaches citizens and whether publicity is converted into demands for accountability. This study examines how Kazakhstan's media framed the 2025 reorganisation of anti-corruption institutions and the extent to which coverage activated mechanisms connecting publicity, public oversight, and political accountability. It employs an embedded qualitative case design that combines documentary analysis of legislation and international assessments with a

purposive maximum-variation sample of 15 Kazakh- and Russian-language media items published between 30 June and 17 July 2025. The items were coded deductively and inductively by genre, dominant frame, source structure, and four links in an accountability chain: visibility, interpretation, contestation, and institutional response. Nine items were breaking-news reports that largely relayed official documents, whereas only six discussed causes, risks, or competing assessments. Five items included a non-state expert or civil-society voice, yet none quoted ordinary citizens or identified a concrete route for participation in public oversight. The media therefore performed strongly in making institutional change visible but weakly in converting publicity into a completed accountability cycle. The article's originality lies in examining actual media output and its accountability potential, whereas prior Kazakhstan studies have primarily measured audience self-reports and perceived media effectiveness. Its practical contribution is a set of recommendations for public response cards, open follow-up dashboards, source pluralism, and outcome-oriented communication indicators that go beyond reach and view counts.

Keywords: political communication, anti-corruption policy, media framing, public oversight, political accountability, qualitative content analysis

Kіріспе

Сыбайлас жемқорлық саяси жүйеде қылмыстық құқық бұзушылықпен шектелмейді: ол мемлекеттік ресурстарға тең қолжетімділікті бұзып, азаматтардың саяси қатысуын және биліктің әділдігіне сенімді әлсіретеді (Bokayev et al., 2023; Poertner & Zhang, 2024). Сондықтан сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың сапасы ұсталған адамдар немесе өткізілген түсіндіру іс-шаралары санымен ғана өлшенбейді. Оның маңызды өлшемі - қоғам мәселе туралы сенімді ақпарат ала ма, жауапты институтқа сұрақ қоя ала ма және сол сұрақтың салдарын бақылай ала ма деген саяси-коммуникациялық мәселе. Осы үдерісте медиа оқиғаны көрінетін ететін арна ғана емес, қоғамдық маңыздылықты белгілейтін, жауапкершілікті түсіндіретін және есеп беруді талап ететін институт ретінде әрекет етеді.

Қазақстанның құқықтық базасы медианың бұл рөлін ішінара мойындайды. «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» заңда бұқаралық ақпарат құралдарындағы жарияланымдар сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторинг дереккөздерінің бірі ретінде белгіленген; «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» және «Қоғамдық бақылау туралы» заңдар ақпарат сұрату, ақпаратты алдын ала жариялау, қоғамдық талқылау мен мониторинг тетіктерін бекітеді (Қазақстан Республикасы, 2015a, 2015b, 2023). 2022-2026 жылдарға арналған тұжырымдама ашықтықты, азаматтық қоғаммен өзара іс-қимылды және алдын алуды стратегиялық бағыт ретінде көрсетеді (Қазақстан Республикасы Президенті, 2022). Алайда 2025 жылғы 30 маусымдағы № 927 Жарлық институционалдық құрылымды өзгертті: бұрынғы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі Ұлттық қауіпсіздік комитетіне қосылды, ал саясат қалыптастыру, үйлестіру және алдын алу функциялары Мемлекеттік қызмет істері агенттігіне берілді (Қазақстан Республикасы Президенті, 2025). Бұл өзгеріс медианың бір мезгілде екі институционалдық бағытты - құқық қорғау мен алдын алуды - бақылау қажеттігін туғызды.

Ресми деректер ақпараттық белсенділіктің көлемді екенін көрсетеді. 2025 жылғы Ұлттық баяндамада өңірлерде 3 600 ақпараттық-түсіндіру іс-шарасы өткізіліп, 529 мың адам қамтылғаны, ал қоғамдық кеңестер нормативтік құқықтық актілер жобалары бойынша 1 932 ұсыным беріп, соның 1 844-і орындалғаны хабарланады (Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері агенттігі, 2026). Бірақ бұл көрсеткіштер негізінен өнім мен қамтуды сипаттайды; олар ақпараттың сапасын, азаматтың әрекет ету мүмкіндігін немесе жарияланған мәселе бойынша институттың жауап беруін себептік тұрғыдан дәлелдемейді. OECD бағалауында Қазақстан ақпаратқа қолжетімділіктің нормативтік өлшемдерінің 56%-ын, практикалық өлшемдерінің 31%-ын орындаған; OECD орташа көрсеткіштері тиісінше 72% және 62% болған (OECD, 2026). Демек, құқықтық мүмкіндік пен нақты практика арасында алшақтық бар.

Қазақстандағы зерттеулер негіз қалыптастырды. Baktybay et al. (2026) 2 685 респонденттің жауабымен медиа тұтыну, сенім және сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатты қабылдау

байланысын зерттеді; Burakanova et al. (2025) жастардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы этикасы мен медианың әлеуетін қарастырды. Beldibekova et al. (2024) қазақстандық медиаға сенім ахуалын, Bokayev et al. (2023) күнделікті жемқорлықты қабылдау факторларын, ал Gainous et al. (2025) Facebook-тегі сыни ақпарат пен саяси нәтижелер арасындағы байланысты талдады. Дегенмен осы еңбектер нақты жаңалық мәтіндерінің қандай фрейм, дереккөз және есептілік тетігін ұсынатынын, сондай-ақ институционалдық өзгеріс туралы жариялылықтың қоғамдық бақылау жолына айналуын тікелей зерттемейді.

Осы олқылықты толықтыру үшін мақаланың мақсаты - Қазақстан медиасының 2025 жылғы сыбайлас жемқорлыққа қарсы институттарды қайта ұйымдастыру оқиғасын қалай фреймдегенін және жариялылықты саяси есептілікке жалғайтын тетіктерді қаншалықты іске қосқанын анықтау. Екі зерттеу сұрағы қойылды: 1) материалдарда қандай фреймдер мен дереккөздер басым болды? 2) жарияланымдар көріну, түсіндіру, пікірталас және институционалдық жауап буындарының қайсысын қамтамасыз етті? Н1 жорамалы бойынша жедел жаңалықтарда құқықтық-әкімшілік фрейм мен ресми дереккөз үстем болады. Н2 жорамалы бойынша талдамалық медиада пікірлер әрқелкі болғанымен, азаматтық қатысу мен кейінгі институционалдық жауапты бақылау тетіктері жеткіліксіз көрінеді.

Ғылыми әдебиеттерге шолу

Медианың сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттағы рөлін үш теориялық дәстүр тоғысында түсіндіруге болады. Біріншісі - күн тәртібін қалыптастыру теориясы: мәселенің жиі әрі көрнекі жариялануы оның қоғамдық маңыздылығын арттырады (McCombs & Shaw, 1972). Екіншісі - фреймдеу: журналистік мәтін мәселені анықтап қана қоймай, оның себебін, моральдық бағасын және ықтимал шешімін іріктейді (Entman, 1993). Үшіншісі - бақылаушы журналистика: тәуелсіз медиа жасырын ақпаратты ашып, лауазымды тұлғалардың беделіне нұқсан келтіріп, оларға саяси шығын келтіреді (Brunetti & Weder, 2003; Ferraz & Finan, 2008). Сыбайлас жемқорлық материалдарындағы себеп пен шешім фреймдерінің тапшылығы материалдың есептілік әлеуетін әлсіретеді (Palau & Palomo, 2021). Осы тұрғыдан жарияланым саны оның саяси сапасына тең емес.

Есептілік ұғымы медианың қызметін нақтылауға мүмкіндік береді. Bovens (2007) есептілікті субъектінің ақпарат пен негіздеме беруі, есеп талап етуші тараптың сұрақ қойып бағалауы және салдардың мүмкін болуы деп түсіндіреді. Ашықтық осы тізбектің бастапқы шарты, бірақ оның өзі жеткіліксіз: ақпарат қоғамдық сипат алып, оны талдайтын және санкцияға немесе түзетуге айналдыратын институттар болғанда ғана сыбайлас жемқорлықты шектеуге ықпал етеді (Lindstedt & Naurin, 2010). Жаңа метаталдаулар да осы шарттылықты растайды: ашықтықтың мемлекеттік сенімге орташа әсері шағын әрі жағдайға тәуелді, ал жариялылық пен есептілік тетіктері болғанда жемқорлықты азайту ықтималдығы жоғарылайды (Chen & Ganapati, 2023; Wang & Guan, 2023). Нақты, мақсатты және мазмұнды ашықтық жалпы декларациядан пәрмендірек және оның ықпалы азаматтың билікке әсер ете алу қабілетіне байланысты болады (Alessandro et al., 2021; Crepaz & Arian, 2024; Grimmelikhuijsen et al., 2021; Mungiu-Pippidi, 2023; Schmidhuber et al., 2021). Сондықтан бұл зерттеуде медианың рөлі «ақпарат жарияланды ма?» деген сұрақпен емес, «жарияланған ақпарат есептілік циклін қаншалықты жалғастырды?» деген өлшеммен бағаланады.

Екінші маңызды бағыт - көріну мен сенімнің қайшылығы. Жаңалықтарды тұтыну азаматқа жемқорлық туралы көбірек мәлімет береді, сондықтан қабылданған жемқорлық деңгейі өсуі мүмкін; бұл нақты жемқорлық көбейді дегенді білдірмейді (Charron & Annoni, 2021). Pan et al. (2023) мұны тұрақты науқан жағдайындағы «көріну парадоксы» ретінде сипаттайды. Жемқорлық туралы ақпарат қысқа мерзімде институционалдық сенімді әлсіретіп, бірақ өздігінен саяси қатысуға әкелмеуі мүмкін (Akinola et al., 2022; Beesley & Hawkins, 2022; Wang & Dickson, 2022). Оның ықпалы тұтынылатын медиа түріне, цифрлық арнаға және жемқорлықты қабылдау деңгейіне қарай өзгереді (Daminov, 2024; Jimoh et al., 2025; Kiratli, 2023; Sun & Payne, 2025). Керісінше, ортақ фактілік негіз ұсынатын дәстүрлі жаңалықтар айыптау мен наразылықтағы

алшақтықты қысқартуы мүмкін (Park & Chang, 2023). Демек, медиа сенімді міндетті түрде көтеруге тиіс деген нормативтік күтім дұрыс емес: оның демократиялық қызметі кейде мәселені көрінетін етіп, қысқа мерзімді сенімсіздік тудыруы мүмкін. Маңыздысы - сенімнің өзі емес, институттың сенімге лайық әрекет етуі.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы хабарламаның мазмұны да шешуші. Жемқорлықтың жаппай таралғанын үздіксіз қайталау «бәрі солай істейді» деген сипаттамалық норманы бекітіп, дәрменсіздік немесе пара беруді қалыпты қабылдау әсерін туғызуы мүмкін (Cheeseman & Peiffer, 2022). Кейінгі тәжірибелер мұндай хабарламалардың әлеуметтік келісім мен мемлекеттік институттарды бағалауға күтпеген кері әсер беретінін көрсетті (Cheeseman & Peiffer, 2023). Ал қоғамның көпшілігі жемқорлықты құптамайтынын, өзгеріс мүмкін екенін және нақты әрекет жолын көрсететін міндеттеуші сипаттағы хабарлар пайдалырақ болуы ықтимал (Agerberg, 2022; Erlich & Gans-Morse, 2026; Kubbe et al., 2024). Нақты саяси шарасы бар уәденің жалпылама ұраннан сенімдірек қабылдануы хабар мазмұнының маңызын тағы растайды (Vera, 2025). Бұл айырмашылық сыбайлас жемқорлыққа қарсы коммуникацияны қорқыту немесе моральдық үндеу ретінде емес, дәлел, норма және іс-қимыл мүмкіндігін біріктіретін саясат құралы ретінде қарауды талап етеді.

Цифрлық платформалар ақпарат өндірушілерінің қатарын кеңейтті. Әлеуметтік медиа дәстүрлі редакциялар, саясаткерлер және азаматтар күн тәртібінің өзара ықпалдасуын жеделдетеді (Gilardi et al., 2022). Ол наразылықты жұмылдырып, ресми дискурсқа балама ақпарат тарата алады және азаматтарға жария айыптау мен есеп талап ету арнасын береді (Asomah, 2025; Chang & Park, 2021; Odoh & Olagunju, 2025), бірақ сыбайлас жемқорлықты партиялық құралға айналдырып, полярлануды да күшейтеді (Marchetti & Stanziano, 2024). Қазақстан мен Орталық Азияға қатысты зерттеулер мазмұнды белсенді өндіру мен оны енжар тұтынудың саяси салдары бірдей емес екенін, ал платформаның өзіне сенім сыни ақпараттың ықпалын өзгертетінін көрсетеді (Daoudi et al., 2025; Dzutsati & Rakhmatullayeva, 2025; Gainous et al., 2025; Xu et al., 2022). Сол себепті желідегі пікір саны қоғамдық бақылаудың сапасына теңестірілмейді.

Үшінші шарт – редакциялық дербестік пен журналистік әлеует. Мемлекет пен медиа арасындағы қаржылық немесе саяси тәуелділік жағымсыз ақпаратты зерттеу не жариялау ықтималдығын төмендетеді (Besley & Prat, 2006; Louis-Sidois & Mougin, 2023). Баспасөз еркіндігі бизнес пен мемлекет арасындағы паракорлық тәуекелінің төмен болуымен байланысты, бірақ бұл байланыс институттар мен нарық құрылымына тәуелді (Binhadab et al., 2021). Медианы саяси-қаржылық бақылауға алуды субъектілердің көрінуі мен материалдың бағалау реңкі арқылы өлшейтін жаңа тәсілдер формалды еркіндік пен нақты редакциялық дербестіктің айырмасын ашады (Barnehl & Schumacher, 2024). Журналистер бұл үдерістің тек құрбаны емес, өз кәсіби таңдауы арқылы оған ықпал ететін субъект те бола алады (Slavtcheva-Petkova et al., 2026). Журналистердің институттарға сенімі елдегі еркіндік, меншік және жемқорлық ортасымен байланысты; ал сенімді ақпарат көзі азаматтың жемқор саясаткерге саяси баға беруін күшейтеді (Hamada & Vallesi, 2025; van Klaveren et al., 2024). Азаматтық есептілік субъектілері, коммерциялық емес редакциялар және жергілікті журналистика бақылаушы қызметті сақтауға көмектеседі (Asomah, 2022; Larsson & Grimes, 2023; Usher & Kim-Leffingwell, 2024). Жергілікті басылымдардың жабылуы жемқорлықты әшкерелеу қабілетін төмендетуі мүмкін, ал медианың негізсіз айыптауы саяси іріктеуді бұрмалау қаупін туғызады (Matherly & Greenwood, 2024; Pittaluga et al., 2024). Зерттеу журналистикасының қоғамдық игілік сипаты болғандықтан, оны қаржыландыру қажет, бірақ қаржы бөлуші мен редакциялық шешім арасына тәуелсіздік кепілдігі қойылуы тиіс (Næss, 2025). Постсоциалистік Еуразиядағы салыстырмалы зерттеу де формалды медиа көптігі мен нақты манипуляцияның қатар жүруі мүмкін екенін көрсетеді (Rybinski, 2025).

Қазақстан жағдайында цифрландыруды немесе ресми ақпарат көлемін өздігінен қалыптасатын ашықтық деп қабылдауға болмайды. Электрондық басқару саяси ортаның бақылау логикасымен қатар өмір сүре алады (Keegan, 2024), ал мемлекеттік сатып алу мен күнделікті жемқорлықты қабылдау институционалдық тәжірибеге тәуелді (Bokayev et al., 2023; Khamitov et

al., 2023). Мемлекеттік қызмет сапасы мен институтқа сенім азаматтардың әл-ауқат бағасымен де байланысты (Serikbayeva & Abdulla, 2022). Осы әдебиеттерге сүйеніп, мақала төрт буынды үлгі ұсынады: медиа 1) өзгерісті көрінетін етеді; 2) себеп пен жауапкершілікті түсіндіреді; 3) балама дауыстарға орын беріп, қоғамдық пікірталас туғызады; 4) жауапты органның әрекетін қадағалап, нәтижені қайта жариялайды. Алғашқы үш буынсыз қоғам не болғанын түсінбейді; төртінші буынсыз жариялылық саяси есептілікке айналмайды.

Зерттеу әдіснамасы

Зерттеу кіріктірілген сапалық жағдайлық зерттеу тәсілімен жүргізілді. Зерттеу нысаны ретінде 2025 жылғы 30 маусымда Қазақстанның Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігін қайта ұйымдастыру және оның функцияларын Ұлттық қауіпсіздік комитеті мен Мемлекеттік қызмет істері агенттігі арасында бөлу туралы шешім алынды. Оқиға құқықтық, қауіпсіздік және қоғамдық есептілік мәселелерін қатар көтергендіктен таңдалды. Зерттеу құрылымында екі талдау бірлігі бар: 1) реформаның құқықтық-саяси ортасын айқындайтын ресми құжаттар; 2) оқиғаның қоғамдық мағынасын қалыптастыратын медиаматериалдар. Жағдайлық зерттеу мәнмәтін мен коммуникациялық үдерісті бір жүйеде қарауға мүмкіндік береді (Yin, 2018), ал сапалық мазмұндық талдау мәтіндегі айқын мазмұнмен қатар астарлы бағалау логикасын да жүйелеуге қолайлы (Krippendorff, 2019).

Құжаттық корпусқа «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы», «Ақпаратқа қол жеткізу туралы», «Қоғамдық бақылау туралы» және «Масс-медиа туралы» заңдар, 2022-2026 жылдарға арналған тұжырымдама, 2025 жылғы № 927 Президент Жарлығы, 2025 жылғы Ұлттық баяндама, ақпаратқа қол жеткізу саласының 2025 жылғы жылдық есебі және OECD-тің Қазақстан бойынша 2025-2026 жылдардағы бағалаулары енгізілді (OECD, 2025, 2026; Қазақстан Республикасы, 2015a, 2015b, 2023, 2024; Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі, 2026; Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері агенттігі, 2026; Қазақстан Республикасы Президенті, 2022, 2025). Құжаттардан медианың мәртебесі, қоғамдық бақылау арналары, институционалдық өкілеттіктер мен есептілік көрсеткіштері шығарылды.

Медиаматериалдар корпусы 2025 жылғы 30 маусымнан 17 шілдеге дейінгі кезеңді қамтиды. Бастапқы іздеу жалпы веб-іздеу жүйесі және басылымдардың сайт ішіндегі іздеу құралдары арқылы «Антикор», «ҰҚК/КНБ», «қайта ұйымдастыру/реорганизация», «сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет» кілтсөздерімен қазақ және орыс тілдерінде жүргізілді. Іріктеудің төрт шарты белгіленді: материал Қазақстандағы № 927 Жарлық пен оның алғашқы институционалдық іске асырылуына тікелей қатысты болуы; толық мәтіні ашық қолжетімді болуы; жаңалық, сұхбат немесе талдау жанрына жатуы; басқа материалдың сөзбе-сөз көшірмесі болмауы. Тек әлеуметтік желідегі жазбалар, стенограммасы жоқ бейне және бірдей агенттік мәтінді өзгеріссіз қайталаған көшірмелер алынып тасталды. Тақырыбы бірдей BAQ.KZ, Stan.kz және NUR.KZ дербес бірлік ретінде сақталды: BAQ.KZ Жарлықтың 11 тармағын толық, қалған екеуі таңдаулы ережелерді ықшам әрі өзгеше ретпен ұсынды; сондықтан олар сөзбе-сөз көшірме деп саналмады. Барынша әркелкі мақсатты іріктеу арқылы 15 материал таңдалды: бесі қазақ тілінде, оны орыс тілінде; олардың ішінде ұлттық ақпарат агенттігі, телерадио арнасы, жедел жаңалық сайттары, іскерлік және тәуелсіз талдамалық басылымдар бар. Корпустың толық құрамы мен материал деңгейіндегі кодтары А қосымшасында берілді.

Материалдар 2026 жылғы 5 қыркүйектегі интернеттегі ашық нұсқалары бойынша тексерілді. Әр материал үшін басылым атауы, жарияланған күні, тіл, тақырып, кіріспе бөлік (лид), жанр, аталған субъектілер және сілтеме жасалған бастапқы құжат жеке кестеге тіркелді. Тақырып пен кіріспе бөлік оқырманға ұсынылған алғашқы фреймді, ал негізгі мәтін себеп, баға және шешім элементтерін анықтау үшін бөлек қаралды. Бір жаңалықтың бірнеше сайтта тарауы ақпараттың таралу белгісі саналғанымен, сөзбе-сөз көшірмелер дербес талдау бірлігі ретінде саналмады. Бұл шешім ресми хабарламаның техникалық қайталануын журналистік пікір алуандығымен шатастырмауға мүмкіндік берді. Материалдың көлемі немесе эмоциялық тақырыбы сапа көрсеткіші ретінде алдын ала қабылданған жоқ.

Талдау бірлігі – жеке медиаматериал. Кодтау сұлбасы теориядан алынған дедуктивті өлшемдер мен мәтінді оқуда пайда болған индуктивті кодтарды біріктірді. Дедуктивті өлшемдер: жанр; Entman (1993) ұсынған мәселені анықтау, себепті түсіндіру, бағалау және шешім ұсыну элементтері; дереккөздер құрамы; Bovens (2007) есептілік логикасына бейімделген төрт буын. Индуктивті кезеңде «құқықтық-әкімшілік ауысу», «тиімділік және үйлестіру», «өкілеттіктің шоғырлануы мен жабықтық тәуекелі», «институционалдық тарих және құқықтық салдар» сияқты басым фреймдер қалыптасты. Басым фрейм материалдың тақырыбы, кіріспе бөлігі, ең көп түсіндірілген себеп-салдары және қорытындыдағы негізгі екпін бойынша анықталды.

Кодтау екі деңгейде орындалды. Алдымен әр материалға сипаттамалық кодтар - тіл, күн, жанр, негізгі дереккөз және басым фрейм - берілді. Кейін аналитикалық кодтар арқылы жарияланымның есептілік әлеуеті бағаланды: институционалдық өзгерісті нақты көрсету; оның себебі мен салдарын түсіндіру; ресми позицияға балама баға беру; азаматқа сұрақ қою немесе бақылауға қатысу жолын ұсыну; жауапты органның кейінгі әрекетін өлшейтін көрсеткіш атау. Сандық жиіліктер сапалық қорытындыны айқындау үшін ғана қолданылды; N=15 үлгі барлық Қазақстан медиасына статистикалық жалпылау жасауға арналмаған. Н1 жорамалы жедел жаңалықтардағы ресми дереккөз бен құқықтық-әкімшілік фреймнің басымдығы арқылы, Н2 жорамалы талдамалық материалдардағы пікір алуандығы мен әрекет/кері байланыс арналарының болуы арқылы бағаланды.

Кесте 1

Кодтау өлшемдері және оларды нақтылау

Өлшем	Негізгі сұрақ	Кодтар	Есептілік буыны
Жанр	Материал оқиғаны хабарлай ма, әлде түсіндіре ме?	Жедел жаңалық; талдау; сұхбат/түсіндірме	Көріну
Фрейм	Мәселе қандай саяси мағынада берілді?	Құқықтық-әкімшілік; тиімділік; қауіпсіздік; шоғырлану/жабықтық; тарихи-құқықтық	Түсіндіру
Фрейм толықтығы	Себеп, баға және шешім бар ма?	Мәселе; себеп; бағалау; ұсыныс/шешім	Түсіндіру
Дереккөз	Кімге сөйлеу құқығы берілді?	Ресми орган; сарапшы; журналист; азаматтық қоғам; қызметкер; азамат	Пікірталас
Әрекет және кейінгі бақылау	Азамат не істей алады және жауап қалай тексеріледі?	Қатысу жолы; жауапты орган; мерзім; өлшем; кейінгі нәтиже	Институционалдық жауап

Ескерту: авторлар теориялық модель мен зерттеу корпусына сүйеніп құрастырды.

Сенімділікті күшейту үшін код анықтамалары алдын ала белгіленді, шекаралық жағдайлар толық мәтін мәнмәтінінде қайта қаралды және қайшы мысалдар бөлек белгіленді. Мысалы, ресми құжатқа сүйенген материалда сарапшы пікірі болса, ол «тек ресми дереккөз» санатына енгізілмеді. Ал институттың құрылғанын хабарлау «институционалдық жауап» деп өздігінен саналмады: жауап болуы үшін медиада көтерілген сұраққа уәкілетті органның негізді жауабы немесе кейінгі нәтиже көрсетілуі қажет болды. Жиіліктер қолмен салыстырылып, мәтіндік мысалдардың кодталған санатқа сәйкестігі қайта тексерілді; тақырыптағы эмоциялық сөз өздігінен бағалау фреймі деп саналмай, негізгі мәтіндегі дәлелмен расталғанда ғана кодталды. Зерттеу ашық жарияланған құжаттар мен медиамәтіндерді ғана пайдаланды, адам қатысушылары мен жеке деректерді қамтымады. Негізгі шектеулер - қысқа зерттеу кезеңі, мақсатты шағын үлгі, бір зерттеушінің сапалық кодтауы және редакциялардың аудитория туралы талдамалық

деректеріне қолжетімсіздік. Сондықтан мақала медианың нақты қоғамдық мінез-құлыққа себептік ықпалын емес, мәтінде көрінетін саяси есептілік әлеуетін бағалайды.

Зерттеу нәтижелері

Құжаттық талдау медианың сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттағы орны заңмен бекітілгенін, бірақ есептіліктің бірнеше органға бөлінгенін көрсетті. 2015 жылғы заң медиажарияланымды мониторинг дереккөзі деп таниды, ал ақпаратқа қол жеткізу және қоғамдық бақылау заңдары азаматтар мен ұйымдарға ақпарат сұрату, мониторинг жүргізу және ұсыным беру мүмкіндігін ұсынады. 2025 жылғы № 927 Жарлықтан кейін құқық қорғау функциялары ҰҚК құрамындағы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл қызметіне, ал саясат, үйлестіру және алдын алу функциялары Мемлекеттік қызмет істері агенттігіне өтті. Бұл бөлініс жауаптылықты күрделендіреді: тергеу нәтижесін ҰҚК-ден, ал алдын алу мен коммуникациялық саясатты Мемлекеттік қызмет істері агенттігінен сұрау қажет.

Ресми есептер жариялылықтың ауқымын көрсетеді. Ұлттық баяндама 3 600 түсіндіру іс-шарасын, 529 мың адамның қамтылғанын, 369 өңірлік мақала мен 56 телевизиялық бағдарламаны тіркейді. Қоғамдық кеңестер 4 343 нормативтік құқықтық акт жобасын қарап, 1 932 ұсынымның 1 844-ін іске асырған; 889 қоғамдық тыңдауда берілген 941 ұсыныстың 671-і орындалған, 270-і іске асырылу үстінде деп көрсетілген (Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері агенттігі, 2026). Ақпаратқа қол жеткізу жөніндегі жылдық есепте 2025 жылы мемлекеттік органдарға 593,1 мың өтініш түскені, 47 субъектідегі бюджет, сатып алу және ашық деректерге қатысты бұзушылықтар ұсынымнан кейін жойылғаны жазылған (Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі, 2026). Алайда бұл деректердің көпшілігі іс-шара, өтініш, ұсыным немесе қаралым санын өлшейді. Медиа көтерген мәселені кейінгі шешіммен байланыстыратын ашық тізілім жоқ.

Медиамаериалдар корпусын талдау ақпараттық және талдамалық логиканың тең емес екенін көрсетті. Он бес материалдың тоғызы - 60% - жедел жаңалық түрінде, ал алтауы - 40% - талдау, түсіндірме немесе сұхбат түрінде болды. Барлық материал реформаның негізгі фактісін және өкілеттіктердің бөлінуін жеткізді. Бірақ тоғыз жарияланым ресми Жарлықты немесе мемлекеттік орган хабарламасын негізгі әрі жалғыз түсіндіру көзі ретінде алды. Оларда оқиғаның қоғамдық мәні көбіне «мемлекеттік басқаруды жаңғырту», «тиімділікті арттыру» және «өкілеттікті бөлу» тұжырымдарымен шектелді. Бұл материалдарда құқықтық дәлдік жоғары болғанымен, шешімнің қажеттілігі, ықтимал баламасы немесе нәтижесін бағалау өлшемі дербес тексерілмеді.

Тілдік бөлініс назар аударарлық, бірақ нарыққа жалпыланбайды. Қазақ тіліндегі бес материалдың негізгі қызметі ресми шешімді қысқа әрі түсінікті жеткізу болды; оларда дербес сарапшы пікірі кездеспеді. Орыс тіліндегі он материалдың ішінде жедел жаңалық та, кеңейтілген саяси талдау да болды және балама фреймдер осы топта көрінді. Бұл нәтиже қазақтілді аудиторияға талдау мүлде ұсынылмайды дегенді білдірмейді; ол осы нақты зерттеу кезеңі мен іріктелген корпус шегінде түсіндірмелі жанрдың тілдер бойынша тең таралмағанын ғана көрсетеді. Соған қарамастан, сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат туралы сапалы талдаудың мемлекеттік тілде тұрақты шығуы қоғамдық бақылаудың тең қолжетімділігі үшін маңызды.

Алты талдамалық материал ресми фреймді кеңейтті. Олар реформаны ұлттық қауіпсіздікпен байланыстыру, құқық қорғау мен алдын алу функцияларын бөлу, өкілеттіктің бір органда шоғырлануы, ҰҚК-нің салыстырмалы жабықтығы және бұрынғы Анतिकор қызметінің құқықтық мұрасы сияқты сұрақтарды көтерді. NewTimes.kz бірнеше саясаттанушының бәсекелес түсіндірмесін қатар ұсынды; Azattyq Asia қауіпсіздік органының парламенттік және қоғамдық бақылауы мәселесін алға шығарды; Exclusive.kz пен Informburo.kz институционалдық тарих пен құқық қорғау тәуекелдерін талқылады. Осы материалдарда оқиға жай әкімшілік ауысу емес, билік өкілеттіктерінің архитектурасын өзгертетін саяси шешім ретінде көрінді. Бұл Н1 жорамалының жанрға тәуелді қырын растайды: талдау жанры фрейм әркелкілігін арттырғанымен, жаңалық ағынының басым бөлігін өзгерте алмады.

Дереккөздер құрылымында ресми бастапқы ақпарат барлық 15 материалда болды. Бес материалда ғана мемлекеттік емес сарапшы, журналист немесе азаматтық қоғам өкіліне сөз берілді; бір материалда қайта ұйымдастырылған мекеме қызметкерлерінің тосын шешім туралы жанама дауысы көрінді. Бірде-бір материалда қарапайым азамат, қоғамдық кеңес мүшесі немесе сыбайлас жемқорлық туралы хабарлаушы дербес дереккөз ретінде берілмеді. Сондай-ақ азаматтың қай органға қандай сұрау жолдай алатыны, қоғамдық мониторингке қалай қатысатыны немесе жаңа құрылымдардың есептілігін қандай мерзіммен тексеруге болатыны түсіндірілмеді. Демек, пікір плюрализмі жекелеген талдамалық басылымдарда болғанымен, аудитория көбіне бақылаушы субъект емес, дайын түсіндірмені қабылдаушы ретінде құрылды.

Фреймнің толықтығы да әрқелкі. Мәселені анықтау элементі 15 материалдың бәрінде бар: қандай орган қайта ұйымдастырылғаны және өкілеттік қайда берілгені түсінікті. Себепті түсіндіру алты материалда, ресми ұстанымнан бөлек бағалау бес материалда, ал кейін тексеруге болатын нақты өлшем екі материалда кездесті. Azattyq Asia КНБ-нің қоғам мен Парламентке есеп беруін және сыбайлас жемқорлық туралы ақпараттың құпиялану-құпияланбауын бақылау өлшемі ретінде қойды; Informburo.kz жүйелі жемқорлық істерінің үлесін, өтелген залалды, хабарлаушыларды қорғауды және қайта қаралған істердің нәтижесін атады (Azattyq Asia, 2025; Informburo.kz, 2025). Бірақ бұл өлшемдер тұрақты редакциялық бақылау жоспарына айналмаған. 2025 жылғы шілдедегі ҰҚК мәлімдемесі жұмыстың бұрынғы тәртіппен жалғасатынын хабарлағанымен, ол реформаның себептері мен қоғамдық бақылау кепілдіктері жөніндегі медиалық сұрақтарға толық негізделген жауап бермеді.

Кесте 2

Медиамаериалдар корпусы бойынша негізгі нәтижелер (N = 15)

Көрсеткіш	n	%	Түсіндірме
Қазақ тіліндегі материал	5	33,3	Тілдік әрқелкілік мақсатты іріктеумен қамтылды
Орыс тіліндегі материал	10	66,7	Талдамалық материалдардың басым бөлігі осы тілде
Жедел жаңалық	9	60,0	Негізінен Жарлық пен ресми мәлімдемені қайта баяндайды
Талдау/сұхбат/түсіндірме	6	40,0	Себеп, тәуекел және балама бағаларды қосады
Тек ресми дереккөзге сүйену	9	60,0	Дереккөз плюрализмі жоқ
Ресми емес сарапшы немесе азаматтық қоғам дауысы	5	33,3	Пікір алуандығы жекелеген басылымдарда ғана
Мәселені анықтау	15	100	Институционалдық өзгеріс айқын көрсетілген
Себеп пен салдарды түсіндіру	6	40,0	Түсіндіру функциясы ішінара
Балама бағалау/тәуекел	5	33,3	Ресми фреймге қарсы не қосымша позиция
Нақты кейінгі бақылау өлшемі	2	13,3	Қоғамдық есеп, ақпараттың ашықтығы және нәтижелік көрсеткіштер аталған
Азаматтың қатысу жолы	0	0	Қоғамдық бақылауға өту жолы көрсетілмеген

Ескерту: кей көрсеткіштер өзара жоққа шығармайды; пайыздар мақсатты шағын корпусқа қатысты және бүкіл Қазақстан медиасына статистикалық жалпыланбайды.

Есептілік тізбегі бойынша медиа бірінші буынды толық орындады: институционалдық өзгеріс барлық материалда көрінетін болды. Екінші буын – түсіндіру - ішінара орындалды, өйткені материалдардың 40%-ы ғана себеп пен салдарды талқылады. Үшінші буын – пікірталас - бес материалда іске қосылды. Төртінші буын – институционалдық жауап пен оның нәтижесін

қайта тексеру - ең әлсіз болды: екі материал ғана болашақта тексерілетін өлшем атады, ал бірде-біреуі азаматқа қоғамдық бақылаудың нақты қатысу жолын бермеді. Жарлықта көрсетілген бір және екі айлық әкімшілік мерзімдер бірнеше жаңалықта қайталанғанымен, оларды кімнің және қандай жария дерекпен бақылайтыны түсіндірілмеді. Мерзімді хабарлау мен оның орындалуын тәуелсіз тексеру осылайша екі бөлек журналистік функция болып шықты. Осы нәтиже Н2 жорамалын негізінен қолдайды. Талдамалық медиа ресми күн тәртібін кеңейтті, бірақ жариялылықты қоғамдық әрекет пен өлшенетін институционалдық жауапқа жалғайтын соңғы буын қалыптаспаған.

Талқылау

Нәтижелер медианың сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттағы рөлін «оң» немесе «теріс» деп біржақты бағалауға болмайтынын көрсетеді. Зерттелген медиа институционалдық өзгерісті жедел жариялап, жаңа орган мен функциялар бөлінісін көрінетін етті. Бұл күн тәртібін қалыптастырудың көрінісі. Алайда ақпараттың басым бөлігі ресми құжатты қайта баяндау деңгейінде қалды. Entman (1993) өлшемдерімен қарағанда мәселені анықтау бар, ал себеп, бағалау және шешім элементтері толық емес. Бұған дейін сипатталған «себеп пен шешім тапшылығы» Қазақстандағы зерттелген жағдайда да байқалады (Palau & Palomo, 2021). Сондықтан хабардың жылдамдығы есептіліктің тереңдігіне өздігінен айналмайды.

Бұл айырманы Bovens (2007) есептілік логикасы түсіндіреді: ақпарат жарияланғанымен, негіздеме сұрау, тәуелсіз бағалау және салдарды бақылау буындары әлсіз. Ашықтықтың өзі жеткіліксіз деген тұжырым осы жерде эмпирикалық мәнге ие болады (Lindstedt & Naurin, 2010). Қазақстандағы ақпаратқа қолжетімділік практикасының OECD бойынша нормативтік деңгейден төмен болуы да мәселенің тек құқық мәтінінде емес екенін аңғартады (OECD, 2025, 2026). Медиаға бастапқы құжат жеткілікті болғанымен, институционалдық нәтиже, балама сараптама және кейінгі жауаптың бірізді нысаны қажет.

Сенім мәселесінде нәтиже екіұшты. Көбірек жариялылық азаматқа жасырын өзгерісті көруге мүмкіндік береді, бірақ жемқорлық пен биліктің шоғырлануы туралы ақпарат қысқа мерзімде институтқа сенімсіздікті күшейтуі ықтимал (Charron & Annoni, 2021; Pan et al., 2023; Sun & Payne, 2025). Демократиялық нәтиже - соқыр сенім емес, институттың сенімге лайықтығын тексеру. Егер жарияланған сынға дәлелді жауап, түзету немесе санкция ілессе, бастапқы сенім төмендеуі ұзақ мерзімді сенімге лайықтылықты күшейте алады. Ал жауап болмаса, ақпарат цинизмге немесе дәрменсіздікке ұласуы мүмкін (Beesley & Hawkins, 2022; Poertner & Zhang, 2024).

Ресми баяндамадағы қамту, іс-шара және қаралым сандары коммуникациялық өнімді көрсетеді, бірақ азаматтың нені түсінгенін және не істей алғанын көрсетпейді. Жемқорлықты жаппай, өзгермейтін құбылыс ретінде үздіксіз қайталау сипаттамалық норманы қалыптастырып, кері әсер беруі мүмкін (Cheeseman & Peiffer, 2022, 2023). Сондықтан медиалық хабар үш элементті біріктіруі тиіс: тексерілген проблема; қоғамның оны қабылдамайтынын білдіретін норма; қауіпсіз әрі түсінікті әрекет жолы. Мұндай дизайн Agerberg (2022) және Kubbe et al. (2024) еңбектеріндегі әлеуметтік норма логикасына сәйкес келеді.

Цифрлық орта бұл міндетті жеңілдетеді де, күрделендіреді. Платформалар ресми ақпаратты жылдам таратып, сарапшы пікірін қолжетімді етеді, бірақ пікірталасты қарама-қарсы топтарға бөлуі немесе сенсацияға бейімділікті күшейтуі мүмкін (Chang & Park, 2021; Gilardi et al., 2022; Marchetti & Stanziano, 2024). Қазақстандағы платформалық сенім туралы деректер сыни ақпараттың ықпалы аудиторияның арнаға сенуіне тәуелді екенін көрсетеді (Gainous et al., 2025). Осы себепті мемлекеттік органның әлеуметтік желідегі қаралымы қоғамдық сенімнің немесе саясат тиімділігінің баламасы емес. Нәтижеге бағытталған өлшемдер - сұраққа жауап беру уақыты, толық жауап үлесі, медиада жарияланған дерек негізінде басталған тексеру, түзетілген рәсім және қайталама бұзушылықтың азаюы - анағұрлым мәнді.

Зерттеудің теориялық үлесі - медианың сыбайлас жемқорлыққа қарсы рөлін төрт буынды саяси есептілік тізбегімен көрсету. Алдыңғы Қазақстан зерттеулері негізінен аудиторияның

медиа тұтынуы, сенімі және қабылдауын өлшеді (Baktybay et al., 2026; Beldibekova et al., 2024; Burakanova et al., 2025). Бұл мақала нақты медиалық өнімге назар аударып, «көріну» мен «аяқталған есептілік» арасындағы алшақтықты ашады. Үлгі медиа әсерін тікелей себеп деп емес, шартты тетік деп түсіндіреді: редакциялық дербестік, дереккөз сенімділігі, азаматтық тиімділік және жауап беретін институт болғанда ғана жариялылық саяси салдарға ауысады. Медианы саяси-қаржылық бақылауға алу қаупі мен зерттеу журналистикасының ресурстық шектеулері осы шарттарды әлсірете алады (Barnehl & Schumacher, 2024; Binhadab et al., 2021; Louis-Sidois & Mouglin, 2023; Næss, 2025; Usher & Kim-Leffingwell, 2024).

Біріншіден, ҰҚК-нің Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл қызметі мен Мемлекеттік қызмет істері агенттігі медиада көтерілген мәселелер бойынша «жауап картасын» жариялауы керек: мәселе, құзыретті орган, шешім, мерзім, жауапты бөлім және орындалу мәртебесі. Екіншіден, қоғамдық кеңестер мен уәкілетті орган медиажарияланымдарға негізделген ұсынымдардың ашық тізілімін жүргізіп, мәселе жабылғанға дейін мәртебесін жаңартуы қажет. Үшіншіден, ақпаратқа сұрау салған журналистер үшін дерек жиынтықтарын машина оқитын форматта беру және сұрау берушінің қауіпсіздігін сақтау кепілдіктері күшейтілуге тиіс; бұл OECD (2025) ұсынымдарымен үйлеседі. Төртіншіден, редакциялар жедел жаңалықтан кейін міндетті кейінгі бақылау форматын енгізіп, кемінде ресми негіздеме, тәуелсіз сарапшы, ықтимал тәуекел және азаматтың бақылау жолын көрсетуі керек. Бесіншіден, мемлекеттік коммуникацияның нәтижелілік көрсеткіштері қамту мен қаралымнан институционалдық нәтижеге ауыстырылуы қажет.

Бұл ұсыныстар медианы мемлекеттік науқанның арнасына айналдыруды емес, оның дербес бақылаушы қызметін күшейтуді көздейді. Азаматтық қоғам субъектілері мен коммерциялық емес редакциялар медианы саяси-қаржылық бақылауға алуға қарсы тұра алады (Asomah, 2022; Larsson & Grimes, 2023), ал сенімді әрі әркелкі дереккөз азаматтың жемқор саясаткерді бағалау қабілетін арттырады. Сонымен бірге құқық қорғау органы құрамындағы жаңа қызметтің жедел-қызметтік құпиясына заңды қажеттілік болуы мүмкін. Сондықтан толық ашықтық емес, мөлшерлес ашықтық қағидасы ұсынылады: операциялық құпия қорғалады, бірақ өкілеттік шекарасы, жиынтықталған нәтиже, шағымды қарау тәртібі және қоғамдық ұсынымға берілген жауап жария болуы тиіс.

Зерттеудің шектеулері қорытындыны сақтықпен қолдануды талап етеді. Он бес материал бүкіл медиа нарығының көрінісін толық бере алмайды; қысқа зерттеу кезеңі кейінгі журналистік зерттеулерді қамтымауы мүмкін; бір зерттеушінің кодтауы түсіндірудегі субъективтілікті толық жоймайды; ал аудитория реакциясы мен нақты мемлекеттік шешім арасында себептік байланыс тексерілген жоқ. Болашақ зерттеулер кемінде он екі айлық ұзақ мерзімді корпус құрып, қазақтілді және орыстілді күн тәртібін бөлек салыстыруы, редакторлар мен қоғамдық кеңес мүшелерінен сұхбат алуы және әр медиалық әшкерелеудің ресми жауапқа, тексеруге, тәртіптік шараға немесе саясат өзгерісіне ұласқан-ұласпағанын қадағалауы қажет. Сонда ұсынылған тізбектің қай буыны нақты саяси нәтиже беретінін дәлірек бағалауға болады.

Қорытынды

Зерттелген медиаматериалдар 2025 жылғы сыбайлас жемқорлыққа қарсы институттарды қайта ұйымдастыруды қоғамға жедел әрі түсінікті жеткізгенімен, жариялылықты толық саяси есептілік цикліне айналдыруда шектеу бар екенін көрсетті. Он бес материалдың тоғызы ресми құжатты жедел қайта баяндады; алты материал ғана реформаның себептерін, өкілеттік шоғырлануын, ашықтық пен құқықтық тәуекелдерді салыстырмалы талқылады. Мемлекеттік емес сарапшылар бес материалда көрінгенімен, қарапайым азаматтар, қоғамдық кеңес мүшелері және қатысудың нақты жолы корпусқа енбеді. Осылайша Н1 осы корпус шегінде қолдау тапты, Н2 де негізінен қолдау тапты: талдамалық медиа пікір алуандығын арттырды, алайда институционалдық жауапты өлшеу мен азаматтық әрекетке жалғау әлсіз қалды.

Мақаланың негізгі ғылыми қорытындысы - медианың сыбайлас жемқорлыққа қарсы рөлін жарияланым немесе қаралым санымен емес, төрт буынмен бағалау қажет: көріну, түсіндіру, пікірталас және тексерілетін институционалдық жауап. Бірінші буын Қазақстандағы зерттелген

жағдайда күшті; соңғы буын әлсіз. Сондықтан мемлекеттік органдар үшін ашық жауап картасы мен кейінгі бақылау тізілімі, редакциялар үшін дереккөздер алуандығы мен кейінгі бақылау тәртібі, ал бағалау жүйесі үшін қамтудан гөрі жауап сапасы мен саясаттағы өзгерісті өлшейтін көрсеткіштер ұсынылды. Бұл тетік құқық қорғау құпиясын жоққа шығармайды: жария болуы тиіс ақпарат - өкілеттік шекарасы, жинақталған нәтиже, шағымды қарау тәртібі және қоғамдық ұсынымға берілген дәлелді жауап. Нәтижелер себептік ықпал туралы емес, медиамәтіндердің есептілік әлеуеті туралы қорытынды береді. Келесі зерттеу бұл үлгіні ұзақ мерзімді корпус, аудитория деректері және нақты институционалдық шешімдермен тексеруі тиіс.

Қаржыландыру

Зерттеу сыртқы қаржыландырусыз орындалды.

Мүдделер қақтығы

Авторлар мүдделер қақтығысының жоқ екенін мәлімдейді.

Деректердің қолжетімділігі

Талдауға енгізілген құқықтық актілер, ресми есептер және медиаматериалдар ашық қолжетімді. Корпус құрамы А қосымшасында көрсетілген.

Авторлардың үлесі

Ә.Ө. Бактыбай мақаланың тұжырымдамасын әзірлеуге (Conceptualization), әдіснамасын анықтауға (Methodology), зерттеу жүргізуге (Investigation), материалдарды талдауға (Formal analysis), бастапқы мәтінді жазуға (Writing - original draft), рецензиялауға және редакциялауға (Writing - review & editing) қатысты.

Әдебиеттер:

Agerberg, M. (2022). Messaging about corruption: The power of social norms. *Governance*, 35(3), 929-950. <https://doi.org/10.1111/gove.12633>

Akinola, O. A., Omar, B., & Mustapha, L. K. (2022). Corruption in the limelight: The relative influence of traditional mainstream and social media on political trust in Nigeria. *International Journal of Communication*, 16, 1460-1481. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/17438>

Alessandro, M., Cardinale Lagomarsino, B., Scartascini, C., Streb, J., & Torrealday, J. (2021). Transparency and trust in government: Evidence from a survey experiment. *World Development*, 138, Article 105223. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105223>

Asomah, J. Y. (2022). What role do social accountability actors play in resisting media capture in sub-Saharan Africa? Evidence from Ghana. *Third World Quarterly*, 43(8), 2025-2043. <https://doi.org/10.1080/01436597.2022.2077185>

Asomah, J. Y. (2025). Is social media a helpful communicative tool in combatting corruption in developing countries? Evidence from Ghana. *Communication and the Public*, 10(3), 177-196. <https://doi.org/10.1177/20570473241263610>

Azattyq Asia. (2025, 4 шілде). «Усиление и укрепление контроля»: Зачем в Казахстане антикоррупционную службу присоединили к КНБ? <https://www.azattyqasia.org/a/usilenie-i-ukreplenie-kontrolya-zachem-v-kazahstane-antikorrupsionnuyu-sluzhbu-prisoedinili-k-knb-/33463144.html>

Baktybay, A., Akmadi, M., & Nessipkaliyev, D. (2026). Formation of anti-corruption culture in Kazakhstan: The influence of media. *Journal of Central Asian Studies*, 24(1), 27-41. <https://doi.org/10.52536/3006-807X.2026-1.002>

BAQ.KZ. (2025, 30 маусым). Антикор Ұлттық қауіпсіздік комитетінің құрамына кірді. <https://baq.kz/antikor-ulttyq-qauipsizdik-komitetin-in-quramyna-kirdi-200016450/>

Barnehl, H.-M., & Schumacher, G. (2024). Media capture, captured: A new computational methodology to measure deteriorating media freedom. *Democratization*, 31(7), 1536-1563. <https://doi.org/10.1080/13510347.2024.2331694>

Beesley, C., & Hawkins, D. (2022). Corruption, institutional trust and political engagement in Peru. *World Development*, 151, Article 105743. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2021.105743>

- Beldibekova, A. T., Ashirbekova, G. Sh., Akseiit, G. M., Serdali, B. K., & Abiev, B. M. (2024). Trust in the mass media and media landscape of Kazakhstan. *Comparative Sociology*, 23(5), 681-693. <https://doi.org/10.1163/15691330-bja10118>
- Besley, T., & Prat, A. (2006). Handcuffs for the grabbing hand? Media capture and government accountability. *American Economic Review*, 96(3), 720-736. <https://doi.org/10.1257/aer.96.3.720>
- Binhadab, N., Breen, M., & Gillanders, R. (2021). Press freedom and corruption in business-state interactions. *Economic Systems*, 45(4), Article 100922. <https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2021.100922>
- Bokayev, B., Nauryzbek, M., Davletbayeva, Z., Dussipov, Y., Rysbekova, Z., & Torebekova, Z. (2023). Factors driving individual perceptions of quotidian corruption: Evidence from Kazakhstan. *Public Integrity*, 25(4), 380-398. <https://doi.org/10.1080/10999922.2022.2054569>
- Bovens, M. (2007). Analysing and assessing accountability: A conceptual framework. *European Law Journal*, 13(4), 447-468. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0386.2007.00378.x>
- Brunetti, A., & Weder, B. (2003). A free press is bad news for corruption. *Journal of Public Economics*, 87(7-8), 1801-1824. [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(01\)00186-4](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(01)00186-4)
- Burakanova, G. M., Maimakova, A. A., Orazgaliyeva, A. G., & Baigabylov, N. O. (2025). Study of anti-corruption ethics among Kazakhstani youth: Media world's possibilities. *Gumilyov Journal of Sociology*, 151(2), 41-53. <https://doi.org/10.32523/3080-1702-2025-151-2-41-53>
- Chang, K., & Park, J. (2021). Social media use and participation in dueling protests: The case of the 2016-2017 presidential corruption scandal in South Korea. *The International Journal of Press/Politics*, 26(3), 547-567. <https://doi.org/10.1177/1940161220940962>
- Charron, N., & Annoni, P. (2021). What is the influence of news media on people's perception of corruption? Parametric and non-parametric approaches. *Social Indicators Research*, 153(3), 1139-1165. <https://doi.org/10.1007/s11205-020-02527-0>
- Cheeseman, N., & Peiffer, C. (2022). The curse of good intentions: Why anticorruption messaging can encourage bribery. *American Political Science Review*, 116(3), 1081-1095. <https://doi.org/10.1017/S0003055421001398>
- Cheeseman, N., & Peiffer, C. (2023). Why efforts to fight corruption can undermine the social contract: Lessons from a survey experiment in Nigeria. *Governance*, 36(4), 1045-1061. <https://doi.org/10.1111/gove.12720>
- Chen, C., & Ganapati, S. (2023). Do transparency mechanisms reduce government corruption? A meta-analysis. *International Review of Administrative Sciences*, 89(1), 257-272. <https://doi.org/10.1177/00208523211033236>
- Crepaz, M., & Arian, G. (2024). The effects of transparency regulation on political trust and perceived corruption: Evidence from a survey experiment. *Regulation & Governance*, 18(3), 896-913. <https://doi.org/10.1111/rego.12555>
- DalaNews. (2025, 2 шілде). Ұлттық қауіпсіздік комитеті жаңа ведомство туралы мәлімдеме жасады. <https://dalanews.kz/kz/article/ultti-qauipsizdik-komyteti-jana-vedomstvo-turali-malimdeme-jasadi.html>
- Daminov, I. (2024). Relationship between the type of media consumption and political trust in the European Union: Evidence from the 94th Eurobarometer 2020/2021 survey. *Communication and the Public*, 9(3), 295-310. <https://doi.org/10.1177/20570473241256484>
- Daoudi, O., Gainous, J., Wagner, K. M., & Buckles, G. T. (2025). Digital information consumption, democratic context, perceived corruption and political trust: A global examination. *Online Information Review*, 49(4), 867-890. <https://doi.org/10.1108/OIR-06-2023-0296>
- Dzutsati, V., & Rakhmatullayeva, D. (2025). Browsing and believing: Divergent effects of internet use on government trust in Central Asia. *Central Asian Survey*, 44(3), 393-414. <https://doi.org/10.1080/02634937.2024.2393790>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Erlich, A., & Gans-Morse, J. (2026). Can norm-based information campaigns reduce corruption? *American Journal of Political Science*, 70(2), 471-490. <https://doi.org/10.1111/ajps.12940>

Exclusive.kz. (2025, 2 шілде). *Разгон Антикора - начало больших политических перемен?* <https://exclusive.kz/razgon-antikora-nachalo-bolshih-politicheskikh-peremen/>

Ferraz, C., & Finan, F. (2008). Exposing corrupt politicians: The effects of Brazil's publicly released audits on electoral outcomes. *The Quarterly Journal of Economics*, 123(2), 703-745. <https://doi.org/10.1162/qjec.2008.123.2.703>

Gainous, J., Wagner, K., Bekmagambetov, A., Rodionov, A., Beimenbetov, S., Zhanadilova, A., & Karimova, Z. (2025). The role of trust in social media platforms in shaping political effects of dissident information flows: A case of Facebook in Kazakhstan. *International Journal of Communication*, 19, 716-739. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/22723>

Gilardi, F., Gessler, T., Kubli, M., & Müller, S. (2022). Social media and political agenda setting. *Political Communication*, 39(1), 39-60. <https://doi.org/10.1080/10584609.2021.1910390>

Grimmelikhuijsen, S., Herkes, F., Leistikow, I., Verkroost, J., de Vries, F., & Zijlstra, W. G. (2021). Can decision transparency increase citizen trust in regulatory agencies? Evidence from a representative survey experiment. *Regulation & Governance*, 15(1), 17-31. <https://doi.org/10.1111/rego.12278>

Hamada, B. I., & Vallesi, D. (2025). Determinants of journalists' trust in public institutions: A macro and micro analysis across 67 countries. *Journalism Practice*, 19(2), 282-303. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2187861>

Informburo.kz. (2025, 15 шілде). *Не исключаю, что в отношении сотрудников Антикора будут новые расследования - правозащитник.* <https://informburo.kz/stati/ne-iskliucaiu-cto-v-otnosenii-sotrudnikov-antikora-budut-novye-rassledovaniia-pravozashhitnik>

Jimoh, A. L., Abdulrasaq, S., & Olawale, Y. A. (2025). Perceived corruption and political trust: The role of social media use. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 19(1), 183-202. <https://doi.org/10.1108/TG-06-2024-0142>

Kazinform. (2025, 30 маусым). *Антикор присоединят к КНБ - Президент РК подписал указ.* <https://www.inform.kz/ru/antikor-prisoedinyat-k-knb-prezident-rk-podpisal-ukaz-7f5773>

Keegan, K. (2024). Corruption and digital authoritarianism: Political drivers of e-government adoption in Central Asia. *Democratization*, 31(1), 23-46. <https://doi.org/10.1080/13510347.2023.2255146>

Khabar. (2025, 30 маусым). *Антикоррупционную службу реорганизовали в РК.* <https://khabar.kz/ru/news/politika/174224-antikorrupsionnuyu-sluzhbu-reorganizovali-v-rk>

Khamitov, Z., Knox, C., & Junusbekova, G. (2023). Corruption, public procurement and political instability in Kazakhstan. *Central Asian Survey*, 42(1), 89-108. <https://doi.org/10.1080/02634937.2022.2072811>

Kiratli, O. S. (2023). Social media effects on public trust in the European Union. *Public Opinion Quarterly*, 87(3), 749-763. <https://doi.org/10.1093/poq/nfad029>

Krippendorff, K. (2019). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed.). SAGE.

Kubbe, I., Baez-Camargo, C., & Scharbatke-Church, C. (2024). Corruption and social norms: A new arrow in the quiver. *Annual Review of Political Science*, 27, 423-444. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051120-095535>

Kursiv Media. (2025, 17 шілде). *ҰҚК құрамындағы Антикор немен айналысады.* <https://kz.kursiv.media/kk/2025-07-17/zmts-antikor-6/>

Larsson, F., & Grimes, M. (2023). Societal accountability and grand corruption: How institutions shape citizens' efforts to shape institutions. *Political Studies*, 71(4), 1321-1346. <https://doi.org/10.1177/00323217211067134>

Lindstedt, C., & Naurin, D. (2010). Transparency is not enough: Making transparency effective in reducing corruption. *International Political Science Review*, 31(3), 301-322. <https://doi.org/10.1177/0192512110377602>

Louis-Sidois, C., & Mougin, E. (2023). Silence the media or the story? Theory and evidence of media capture. *European Economic Review*, 158, Article 104533. <https://doi.org/10.1016/j.eurocorev.2023.104533>

- Marchetti, R., & Stanziano, A. (2024). Politicizing corruption on social media. *European Journal of Communication*, 39(4), 323-342. <https://doi.org/10.1177/02673231241253942>
- Matherly, T., & Greenwood, B. N. (2024). No news is bad news: The internet, corruption, and the decline of the Fourth Estate. *MIS Quarterly*, 48(2), 699-714. <https://doi.org/10.25300/MISQ/2023/17869>
- McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176-187. <https://doi.org/10.1086/267990>
- Mungiu-Pippidi, A. (2023). Transparency and corruption: Measuring real transparency by a new index. *Regulation & Governance*, 17(4), 1094-1113. <https://doi.org/10.1111/rego.12502>
- NewTimes.kz. (2025, 1 шілде). Антикор передали КНБ: Зачем это сделали? Мнения экспертов. <https://newtimes.kz/ekskladyziv/207622-antikor-peredali-knb-zachem-eto-sdelali-mneniya-ekspertov>
- Næss, O.-A. E. (2025). Investigative journalism: Market failures and government intervention through public broadcasters. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 229, Article 106870. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2024.106870>
- NUR.KZ. (2025, 30 маусым). Антикор Ұлттық қауіпсіздік комитетінің құрамына кірді. <https://www.nur.kz/politics/kazakhstan/2260884-antikor-ulattyq-qauipsizdik-komitetining-quramyna-kirdi/>
- Odoh, A., & Olagunju, A. T. (2025). The role of social media in combating corruption, promoting accountability, and sustainable development in Nigeria's democracy. *Journal of Developing Societies*, 41(2), 242-267. <https://doi.org/10.1177/0169796X251322248>
- OECD. (2025). *OECD integrity review of Kazakhstan: Advancing integrity for economic development*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/d705d02f-en>
- OECD. (2026). *Anti-corruption and integrity outlook 2026: Kazakhstan*. https://www.oecd.org/en/publications/anti-corruption-and-integrity-outlook-2026_0c8910f8-en/kazakhstan_4d5d0dcc-en.html
- Orda.kz. (2025a, 30 маусым). Сюрприз от президента: Сотрудники Антикора не знали о грядущей реорганизации. <https://orda.kz/sjurpriz-ot-prezidenta-sotrudniki-antikora-ne-znali-o-grjaduschej-reorganizacii-403726/>
- Orda.kz. (2025b, 30 маусым). Токаев присоединил Антикор к КНБ. <https://orda.kz/tokaev-prisoedinil-antikor-k-knb-403717/>
- Palau, A. M., & Palomo, J. (2021). The role of the news media in fighting corruption practices: A case study of Spain. *Journalism Studies*, 22(7), 839-859. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.1895871>
- Pan, Y., Shu, Z., & Ye, Z. (2023). Exploring the dynamics of corruption perceptions in sustained anti-corruption campaigns: A survey experiment in China. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10, Article 570. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02084-0>
- Park, J., & Chang, K. (2023). How does news exposure shape citizens' perceptions of and behavioral responses toward corruption? *Japanese Journal of Political Science*, 24(1), 136-152. <https://doi.org/10.1017/S1468109922000305>
- Pittaluga, G. B., Seghezza, E., & Morelli, P. (2024). Media fabrication of corruption and the quality of the political class: The case of Italy. *European Journal of Political Economy*, 84, Article 102461. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2023.102461>
- Poertner, M., & Zhang, N. (2024). The effects of combating corruption on institutional trust and political engagement: Evidence from Latin America. *Political Science Research and Methods*, 12(3), 633-642. <https://doi.org/10.1017/psrm.2023.4>
- Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі. (2026, 7 шілде). 2025 жылғы ақпаратқа қол жеткізу саласының жай-күйі туралы жылдық есеп. <https://www.gov.kz/memleket/entities/mam/documents/details/1038842?lang=kk>

Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері агенттігі. (2026, 8 шілде). *Қазақстан Республикасындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы 2025 жылғы ұлттық баяндама*. <https://www.gov.kz/memleket/entities/qyzmet/documents/details/1039839?lang=kk>

Қазақстан Республикасы Президенті. (2022, 2 ақпан). *Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының 2022-2026 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы* (№ 802 Жарлық). Әділет. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/U2200000802>

Қазақстан Республикасы Президенті. (2025, 30 маусым). *Мемлекеттік басқару жүйесін жетілдіру жөніндегі шаралар туралы* (№ 927 Жарлық). Ақорда. <https://www.akorda.kz/kz/memleketitik-baskaru-zhuyesin-zhetildiru-zhonindegi-sharalar-turaly-3051456>

Қазақстан Республикасы. (2015a, 16 қараша). *Ақпаратқа қол жеткізу туралы* (№ 401-V ҚРЗ). Әділет. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000401>

Қазақстан Республикасы. (2015b, 18 қараша). *Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы* (№ 410-V ҚРЗ). Әділет. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000410>

Қазақстан Республикасы. (2023, 2 қазан). *Қоғамдық бақылау туралы* (№ 30-VIII ҚРЗ). Әділет. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z2300000030>

Қазақстан Республикасы. (2024, 19 маусым). *Масс-медиа туралы* (№ 93-VIII ҚРЗ). Әділет. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z2400000093>

Rybinski, K. (2025). Media freedom, bias, and manipulation in the Eurasian post-socialist space. *Communist and Post-Communist Studies*, 58(3), 87-116. <https://doi.org/10.1525/cpcs.2024.2315108>

Schmidhuber, L., Ingrams, A., & Hilgers, D. (2021). Government openness and public trust: The mediating role of democratic capacity. *Public Administration Review*, 81(1), 91-109. <https://doi.org/10.1111/puar.13298>

Serikbayeva, B., & Abdulla, K. (2022). Good governance matters for well-being: The case of Kazakhstan. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 16(1), 140-164. <https://doi.org/10.1108/TG-02-2021-0030>

Slavtcheva-Petkova, V., Pogson, M., & Karadjov, C. (2026). Media capture, survival of the corruptest and journalistic agency: The case of Bulgaria. *The International Journal of Press/Politics*, 31(3), 781-803. <https://doi.org/10.1177/19401612251319939>

Stan.kz. (2025, 30 маусым). *Антикор Ұлттық қауіпсіздік комитетінің құрамына кірді*. <https://stan.kz/antikor-ylttik-kauipsizdik-komitetin-in-kyramina-kirdi-420060/>

Sun, T., & Payne, G. (2025). News consumption, corruption perception, and institutional trust among Kenyans - A moderated mediation analysis. *American Behavioral Scientist*, 69(8), 1030-1044. <https://doi.org/10.1177/00027642221126092>

Tengrinews.kz. (2025, 30 маусым). *Антикора больше нет - новое ведомство создают в Казахстане*. <https://tengrinews.kz/news/antikora-bolshe-net-novoe-vedomstvo-sozdayut-v-kazahstane-574227/>

Time.kz. (2025, 2 шілде). *Хоть и неожиданно, но вполне логично*. <https://time.kz/articles/risk/2025/07/02/hot-i-neozhidanno-no-vpolne-logichno>

Usher, N., & Kim-Leffingwell, S. (2024). How loud does the watchdog bark? A reconsideration of losing local journalism, news nonprofits, and political corruption. *The International Journal of Press/Politics*, 29(4), 960-982. <https://doi.org/10.1177/19401612231186939>

van Klaveren, C., Murshed, S. M., & Papyrakis, E. (2024). Media credibility and voter penalization of corrupt politicians in Latin America. *Latin American Politics and Society*, 66(4), 40-57. <https://doi.org/10.1017/lap.2024.16>

Vera, S. (2025). Cleaning up politics: Anti-corruption appeals in electoral campaigns. *British Journal of Political Science*, 55, Article e108. <https://doi.org/10.1017/S0007123425100501>

Wang, Q., & Guan, Z. (2023). Can sunlight disperse mistrust? A meta-analysis of the effect of transparency on citizens' trust in government. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 33(3), 453-467. <https://doi.org/10.1093/jopart/muac040>

Wang, Y., & Dickson, B. J. (2022). How corruption investigations undermine regime support: Evidence from China. *Political Science Research and Methods*, 10(1), 33-48. <https://doi.org/10.1017/psrm.2021.27>

Xu, P., Ye, Y., & Zhang, M. (2022). Exploring the effects of traditional media, social media, and foreign media on hierarchical levels of political trust in China. *Global Media and China*, 7(3), 357-377. <https://doi.org/10.1177/20594364221115270>

Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). SAGE.

References:

Agerberg, M. (2022). Messaging about corruption: The power of social norms. *Governance*, 35(3), 929-950. <https://doi.org/10.1111/gove.12633>

Akinola, O. A., Omar, B., & Mustapha, L. K. (2022). Corruption in the limelight: The relative influence of traditional mainstream and social media on political trust in Nigeria. *International Journal of Communication*, 16, 1460-1481. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/17438>

Alessandro, M., Cardinale Lagomarsino, B., Scartascini, C., Streb, J., & Torrealday, J. (2021). Transparency and trust in government: Evidence from a survey experiment. *World Development*, 138, Article 105223. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105223>

Asomah, J. Y. (2022). What role do social accountability actors play in resisting media capture in sub-Saharan Africa? Evidence from Ghana. *Third World Quarterly*, 43(8), 2025-2043. <https://doi.org/10.1080/01436597.2022.2077185>

Asomah, J. Y. (2025). Is social media a helpful communicative tool in combatting corruption in developing countries? Evidence from Ghana. *Communication and the Public*, 10(3), 177-196. <https://doi.org/10.1177/20570473241263610>

Azattyq Asia. (2025, July 4). *Usilenie i ukreplenie kontrolya: Zachem v Kazakhstane antikorrupsionnuiu sluzhbu prisoedinili k KNB?* [Strengthening control: Why was Kazakhstan's anti-corruption service merged with the National Security Committee?]. <https://www.azattyqasia.org/a/usilenie-i-ukreplenie-kontrolya-zachem-v-kazahstane-antikorrupsionnuyu-sluzhbu-prisoedinili-k-knb-/33463144.html>

Baktybay, A., Akmadi, M., & Nessipkaliyev, D. (2026). Formation of anti-corruption culture in Kazakhstan: The influence of media. *Journal of Central Asian Studies*, 24(1), 27-41. <https://doi.org/10.52536/3006-807X.2026-1.002>

BAQ.KZ. (2025, June 30). *Antikor Ul'tyq qauipsizdik komitetinin quramyna kirdi* [The Anti-Corruption Agency joined the National Security Committee]. <https://baq.kz/antikor-ul'tyq-qauipsizdik-komitetinin-quramyna-kirdi-200016450/>

Barnehl, H.-M., & Schumacher, G. (2024). Media capture, captured: A new computational methodology to measure deteriorating media freedom. *Democratization*, 31(7), 1536-1563. <https://doi.org/10.1080/13510347.2024.2331694>

Beesley, C., & Hawkins, D. (2022). Corruption, institutional trust and political engagement in Peru. *World Development*, 151, Article 105743. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2021.105743>

Beldibekova, A. T., Ashirbekova, G. Sh., Akseiit, G. M., Serdali, B. K., & Abiev, B. M. (2024). Trust in the mass media and media landscape of Kazakhstan. *Comparative Sociology*, 23(5), 681-693. <https://doi.org/10.1163/15691330-bja10118>

Besley, T., & Prat, A. (2006). Handcuffs for the grabbing hand? Media capture and government accountability. *American Economic Review*, 96(3), 720-736. <https://doi.org/10.1257/aer.96.3.720>

Binhadab, N., Breen, M., & Gillanders, R. (2021). Press freedom and corruption in business-state interactions. *Economic Systems*, 45(4), Article 100922. <https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2021.100922>

Bokayev, B., Nauryzbek, M., Davletbayeva, Z., Dussipov, Y., Rysbekova, Z., & Torebekova, Z. (2023). Factors driving individual perceptions of quotidian corruption: Evidence from Kazakhstan. *Public Integrity*, 25(4), 380-398. <https://doi.org/10.1080/10999922.2022.2054569>

Bovens, M. (2007). Analysing and assessing accountability: A conceptual framework. *European Law Journal*, 13(4), 447-468. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0386.2007.00378.x>

- Brunetti, A., & Weder, B. (2003). A free press is bad news for corruption. *Journal of Public Economics*, 87(7-8), 1801-1824. [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(01\)00186-4](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(01)00186-4)
- Burakanova, G. M., Maimakova, A. A., Orazgaliyeva, A. G., & Baigabylov, N. O. (2025). Study of anti-corruption ethics among Kazakhstani youth: Media world's possibilities. *Gumilyov Journal of Sociology*, 151(2), 41-53. <https://doi.org/10.32523/3080-1702-2025-151-2-41-53>
- Chang, K., & Park, J. (2021). Social media use and participation in dueling protests: The case of the 2016-2017 presidential corruption scandal in South Korea. *The International Journal of Press/Politics*, 26(3), 547-567. <https://doi.org/10.1177/1940161220940962>
- Charron, N., & Annoni, P. (2021). What is the influence of news media on people's perception of corruption? Parametric and non-parametric approaches. *Social Indicators Research*, 153(3), 1139-1165. <https://doi.org/10.1007/s11205-020-02527-0>
- Cheeseman, N., & Peiffer, C. (2022). The curse of good intentions: Why anticorruption messaging can encourage bribery. *American Political Science Review*, 116(3), 1081-1095. <https://doi.org/10.1017/S0003055421001398>
- Cheeseman, N., & Peiffer, C. (2023). Why efforts to fight corruption can undermine the social contract: Lessons from a survey experiment in Nigeria. *Governance*, 36(4), 1045-1061. <https://doi.org/10.1111/gove.12720>
- Chen, C., & Ganapati, S. (2023). Do transparency mechanisms reduce government corruption? A meta-analysis. *International Review of Administrative Sciences*, 89(1), 257-272. <https://doi.org/10.1177/00208523211033236>
- Crepaz, M., & Arikan, G. (2024). The effects of transparency regulation on political trust and perceived corruption: Evidence from a survey experiment. *Regulation & Governance*, 18(3), 896-913. <https://doi.org/10.1111/rego.12555>
- DalaNews. (2025, July 2). *Ulttyq qauipsizdik komiteti zhana vedomstvo turaly malimdeme zhasady* [The National Security Committee issued a statement on the new agency]. <https://dalanews.kz/kz/article/ulttyq-qauipsizdik-komyteti-jana-vedomstvo-turali-malimdeme-jasadi.html>
- Daminov, I. (2024). Relationship between the type of media consumption and political trust in the European Union: Evidence from the 94th Eurobarometer 2020/2021 survey. *Communication and the Public*, 9(3), 295-310. <https://doi.org/10.1177/20570473241256484>
- Daoudi, O., Gainous, J., Wagner, K. M., & Buckles, G. T. (2025). Digital information consumption, democratic context, perceived corruption and political trust: A global examination. *Online Information Review*, 49(4), 867-890. <https://doi.org/10.1108/OIR-06-2023-0296>
- Dzutsati, V., & Rakhmatullayeva, D. (2025). Browsing and believing: Divergent effects of internet use on government trust in Central Asia. *Central Asian Survey*, 44(3), 393-414. <https://doi.org/10.1080/02634937.2024.2393790>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Erlich, A., & Gans-Morse, J. (2026). Can norm-based information campaigns reduce corruption? *American Journal of Political Science*, 70(2), 471-490. <https://doi.org/10.1111/ajps.12940>
- Exclusive.kz. (2025, July 2). *Razgon Antikora - nachalo bolshikh politicheskikh peremen?* [The dissolution of the Anti-Corruption Agency: The beginning of major political changes?]. <https://exclusive.kz/razgon-antikora-nachalo-bolshih-politicheskikh-peremen/>
- Ferraz, C., & Finan, F. (2008). Exposing corrupt politicians: The effects of Brazil's publicly released audits on electoral outcomes. *The Quarterly Journal of Economics*, 123(2), 703-745. <https://doi.org/10.1162/qjec.2008.123.2.703>
- Gainous, J., Wagner, K., Bekmagambetov, A., Rodionov, A., Beimenbetov, S., Zhanadilova, A., & Karimova, Z. (2025). The role of trust in social media platforms in shaping political effects of dissident information flows: A case of Facebook in Kazakhstan. *International Journal of Communication*, 19, 716-739. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/22723>

- Gilardi, F., Gessler, T., Kubli, M., & Müller, S. (2022). Social media and political agenda setting. *Political Communication*, 39(1), 39-60. <https://doi.org/10.1080/10584609.2021.1910390>
- Grimmelikhuijsen, S., Herkes, F., Leistikow, I., Verkroost, J., de Vries, F., & Zijlstra, W. G. (2021). Can decision transparency increase citizen trust in regulatory agencies? Evidence from a representative survey experiment. *Regulation & Governance*, 15(1), 17-31. <https://doi.org/10.1111/rego.12278>
- Hamada, B. I., & Vallesi, D. (2025). Determinants of journalists' trust in public institutions: A macro and micro analysis across 67 countries. *Journalism Practice*, 19(2), 282-303. <https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2187861>
- Informburo.kz. (2025, July 15). *Ne iskliuchaiu, chto v otnoshenii sotrudnikov Antikora budut novye rassledovaniia - pravozashchitnik* [A human-rights defender does not rule out new investigations into Anti-Corruption Agency employees]. <https://informburo.kz/stati/ne-iskliucaiu-cto-v-otnosenii-sotrudnikov-antikora-budut-novye-rassledovaniia-pravozashchitnik>
- Jimoh, A. L., Abdulrasaq, S., & Olawale, Y. A. (2025). Perceived corruption and political trust: The role of social media use. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 19(1), 183-202. <https://doi.org/10.1108/TG-06-2024-0142>
- Kazinform. (2025, June 30). *Antikor prisoediniat k KNB - Prezident RK podpisal ukaz* [The Anti-Corruption Agency will be merged with the National Security Committee: The President signed a decree]. <https://www.inform.kz/ru/antikor-prisoedinyat-k-knb-prezident-rk-podpisal-ukaz-7f5773>
- Keegan, K. (2024). Corruption and digital authoritarianism: Political drivers of e-government adoption in Central Asia. *Democratization*, 31(1), 23-46. <https://doi.org/10.1080/13510347.2023.2255146>
- Khabar. (2025, June 30). *Antikorrupsionnuu sluzhbu reorganizovali v RK* [Kazakhstan's anti-corruption service was reorganised]. <https://khabar.kz/ru/news/politika/174224-antikorrupsionnuyu-sluzhbu-reorganizovali-v-rk>
- Khamitov, Z., Knox, C., & Junusbekova, G. (2023). Corruption, public procurement and political instability in Kazakhstan. *Central Asian Survey*, 42(1), 89-108. <https://doi.org/10.1080/02634937.2022.2072811>
- Kiratli, O. S. (2023). Social media effects on public trust in the European Union. *Public Opinion Quarterly*, 87(3), 749-763. <https://doi.org/10.1093/poq/nfad029>
- Krippendorff, K. (2019). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4th ed.). SAGE.
- Kubbe, I., Baez-Camargo, C., & Scharbatke-Church, C. (2024). Corruption and social norms: A new arrow in the quiver. *Annual Review of Political Science*, 27, 423-444. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051120-095535>
- Kursiv Media. (2025, July 17). *UQK quramyndagy Antikor nemen aynalysady* [What the Anti-Corruption Service within the National Security Committee will do]. <https://kz.kursiv.media/kk/2025-07-17/zmts-antikor-6/>
- Larsson, F., & Grimes, M. (2023). Societal accountability and grand corruption: How institutions shape citizens' efforts to shape institutions. *Political Studies*, 71(4), 1321-1346. <https://doi.org/10.1177/00323217211067134>
- Lindstedt, C., & Naurin, D. (2010). Transparency is not enough: Making transparency effective in reducing corruption. *International Political Science Review*, 31(3), 301-322. <https://doi.org/10.1177/0192512110377602>
- Louis-Sidois, C., & Mougin, E. (2023). Silence the media or the story? Theory and evidence of media capture. *European Economic Review*, 158, Article 104533. <https://doi.org/10.1016/j.eurocorev.2023.104533>
- Marchetti, R., & Stanziano, A. (2024). Politicizing corruption on social media. *European Journal of Communication*, 39(4), 323-342. <https://doi.org/10.1177/02673231241253942>
- Matherly, T., & Greenwood, B. N. (2024). No news is bad news: The internet, corruption, and the decline of the Fourth Estate. *MIS Quarterly*, 48(2), 699-714. <https://doi.org/10.25300/MISQ/2023/17869>

McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176-187. <https://doi.org/10.1086/267990>

Mungiu-Pippidi, A. (2023). Transparency and corruption: Measuring real transparency by a new index. *Regulation & Governance*, 17(4), 1094-1113. <https://doi.org/10.1111/rego.12502>

NewTimes.kz. (2025, July 1). *Antikor peredali KNB: Zachem eto sdelali? Mneniia ekspertov* [The Anti-Corruption Agency was transferred to the National Security Committee: Why? Expert opinions]. <https://newtimes.kz/eksklyuziv/207622-antikor-peredali-kgb-zachem-eto-sdelali-mneniia-ekspertov>

Næss, O.-A. E. (2025). Investigative journalism: Market failures and government intervention through public broadcasters. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 229, Article 106870. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2024.106870>

NUR.KZ. (2025, June 30). *Antikor Ulttyq qauipsizdik komitetinin quramyna kirdi* [The Anti-Corruption Agency joined the National Security Committee]. <https://www.nur.kz/politics/kazakhstan/2260884-antikor-ulttyq-qauipsizdik-komitetining-quramyna-kirdi/>

Odoh, A., & Olagunju, A. T. (2025). The role of social media in combating corruption, promoting accountability, and sustainable development in Nigeria's democracy. *Journal of Developing Societies*, 41(2), 242-267. <https://doi.org/10.1177/0169796X251322248>

OECD. (2025). *OECD integrity review of Kazakhstan: Advancing integrity for economic development*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/d705d02f-en>

OECD. (2026). *Anti-corruption and integrity outlook 2026: Kazakhstan*. https://www.oecd.org/en/publications/anti-corruption-and-integrity-outlook-2026_0c8910f8-en/kazakhstan_4d5d0dcc-en.html

Orda.kz. (2025a, June 30). *Siurpriz ot prezidenta: Sotrudniki Antikora ne znali o griadushchei reorganizatsii* [A presidential surprise: Anti-Corruption Agency employees did not know about the coming reorganisation]. <https://orda.kz/sjurpriz-ot-prezidenta-sotrudniki-antikora-ne-znali-o-grjaduschei-reorganizacii-403726/>

Orda.kz. (2025b, June 30). *Tokaev prisoedinil Antikor k KNB* [Tokayev merged the Anti-Corruption Agency with the National Security Committee]. <https://orda.kz/tokaev-prisoedinil-antikor-k-kgb-403717/>

Palau, A. M., & Palomo, J. (2021). The role of the news media in fighting corruption practices: A case study of Spain. *Journalism Studies*, 22(7), 839-859. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2021.1895871>

Pan, Y., Shu, Z., & Ye, Z. (2023). Exploring the dynamics of corruption perceptions in sustained anti-corruption campaigns: A survey experiment in China. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10, Article 570. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02084-0>

Park, J., & Chang, K. (2023). How does news exposure shape citizens' perceptions of and behavioral responses toward corruption? *Japanese Journal of Political Science*, 24(1), 136-152. <https://doi.org/10.1017/S1468109922000305>

Pittaluga, G. B., Seghezza, E., & Morelli, P. (2024). Media fabrication of corruption and the quality of the political class: The case of Italy. *European Journal of Political Economy*, 84, Article 102461. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2023.102461>

Poertner, M., & Zhang, N. (2024). The effects of combating corruption on institutional trust and political engagement: Evidence from Latin America. *Political Science Research and Methods*, 12(3), 633-642. <https://doi.org/10.1017/psrm.2023.4>

Qazaqstan Respublikasy Madeniet zhane aqparat ministrli. (2026, July 7). *2025 zhylyq aqparatqa qol zhetkizu salasynyn zhai-kuii turaly zhyldyq esep* [Annual report on the state of access to information in 2025]. <https://www.gov.kz/memleket/entities/mam/documents/details/1038842?lang=kk>

Qazaqstan Respublikasy Memleketik qyzmet isteri agenttigi. (2026, July 8). *Qazaqstan Respublikasyndagy sybailas zhemqorlyqqa qarsy is-qimyl turaly 2025 zhylyq ulttyq baiandama* [2025 national report on combating corruption in the Republic of Kazakhstan]. <https://www.gov.kz/memleket/entities/qyzmet/documents/details/1039839?lang=kk>

Qazaqstan Respublikasy Prezidenti. (2022, February 2). *Qazaqstan Respublikasynyn sybailas zhemqorlyqqa qarsy saiasatynyn 2022-2026 zhyldarga arналған tuzhyrymdamasyn bekіtu turaly* [On

approval of the Anti-Corruption Policy Concept of the Republic of Kazakhstan for 2022-2026] (Decree No. 802). Adilet. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/U2200000802>

Qazaqstan Respublikasy Prezidenti. (2025, June 30). *Memlekettik basqaru zhuyesin zhetildiru zhonindegi sharalar turaly* [On measures to improve the public administration system] (Decree No. 927). Akorda. <https://www.akorda.kz/kz/memlekettik-baskaru-zhuyesin-zhetildiru-zhonindegi-sharalar-turaly-3051456>

Qazaqstan Respublikasy. (2015a, November 16). *Aqparatqa qol zhetkizu turaly* [On access to information] (Law No. 401-V). Adilet. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000401>

Qazaqstan Respublikasy. (2015b, November 18). *Sybailas zhemqorlyqqa qarsy is-qimyl turaly* [On combating corruption] (Law No. 410-V). Adilet. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1500000410>

Qazaqstan Respublikasy. (2023, October 2). *Qogamdyq baqylau turaly* [On public oversight] (Law No. 30-VIII). Adilet. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z2300000030>

Qazaqstan Respublikasy. (2024, June 19). *Mass-media turaly* [On mass media] (Law No. 93-VIII). Adilet. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z2400000093>

Rybinski, K. (2025). Media freedom, bias, and manipulation in the Eurasian post-socialist space. *Communist and Post-Communist Studies*, 58(3), 87-116. <https://doi.org/10.1525/cpcs.2024.2315108>

Schmidhuber, L., Ingrams, A., & Hilgers, D. (2021). Government openness and public trust: The mediating role of democratic capacity. *Public Administration Review*, 81(1), 91-109. <https://doi.org/10.1111/puar.13298>

Serikbayeva, B., & Abdulla, K. (2022). Good governance matters for well-being: The case of Kazakhstan. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 16(1), 140-164. <https://doi.org/10.1108/TG-02-2021-0030>

Slavtcheva-Petkova, V., Pogson, M., & Karadjov, C. (2026). Media capture, survival of the corruptest and journalistic agency: The case of Bulgaria. *The International Journal of Press/Politics*, 31(3), 781-803. <https://doi.org/10.1177/19401612251319939>

Stan.kz. (2025, June 30). *Antikor Ulattyq qauipsizdik komitetinin quramyna kirdi* [The Anti-Corruption Agency joined the National Security Committee]. <https://stan.kz/antikor-ylttik-kauipsizdik-komitetinin-kyramina-kirdi-420060/>

Sun, T., & Payne, G. (2025). News consumption, corruption perception, and institutional trust among Kenyans - A moderated mediation analysis. *American Behavioral Scientist*, 69(8), 1030-1044. <https://doi.org/10.1177/00027642221126092>

Tengrinews.kz. (2025, June 30). *Antikora bolshe net - novoe vedomstvo sozdaiut v Kazakhstane* [The Anti-Corruption Agency is no more: Kazakhstan creates a new agency]. <https://tengrinews.kz/news/antikora-bolshe-net-novoe-vedomstvo-sozdayut-v-kazahstane-574227/>

Time.kz. (2025, July 2). *Khot i neozhidanno, no vpolne logichno* [Unexpected, but quite logical]. <https://time.kz/articles/risk/2025/07/02/hot-i-neozhidanno-no-vpolne-logichno>

Usher, N., & Kim-Leffingwell, S. (2024). How loud does the watchdog bark? A reconsideration of losing local journalism, news nonprofits, and political corruption. *The International Journal of Press/Politics*, 29(4), 960-982. <https://doi.org/10.1177/19401612231186939>

van Klaveren, C., Murshed, S. M., & Papyrakis, E. (2024). Media credibility and voter penalization of corrupt politicians in Latin America. *Latin American Politics and Society*, 66(4), 40-57. <https://doi.org/10.1017/lap.2024.16>

Vera, S. (2025). Cleaning up politics: Anti-corruption appeals in electoral campaigns. *British Journal of Political Science*, 55, Article e108. <https://doi.org/10.1017/S0007123425100501>

Wang, Q., & Guan, Z. (2023). Can sunlight disperse mistrust? A meta-analysis of the effect of transparency on citizens' trust in government. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 33(3), 453-467. <https://doi.org/10.1093/jopart/muac040>

Wang, Y., & Dickson, B. J. (2022). How corruption investigations undermine regime support: Evidence from China. *Political Science Research and Methods*, 10(1), 33-48. <https://doi.org/10.1017/psrm.2021.27>

Xu, P., Ye, Y., & Zhang, M. (2022). Exploring the effects of traditional media, social media, and foreign media on hierarchical levels of political trust in China. *Global Media and China*, 7(3), 357-377. <https://doi.org/10.1177/20594364221115270>